

Kitap Tanıtımı:

Bulgar Kaynaklarına Göre Birinci Dünya Savaşı'nda Bulgaristan ve Türk- Bulgar İlişkileri

Ökkeş Narinç, Gece Kitaplığı Yayınevi, Ankara, 2020

ISBN: 978-625-7243-20-9

Ramazan Şen¹

Giriş

Bulgaristan'ın I. Dünya Savaşı'na girişı, ülkenin stratejik önemi ve müttefikleri olan Almanya ile Avusturya- Macaristan'ın menfaatleri doğrultusunda gerçekleşmiştir. Bulgaristan için savaşın sonucu ise yine Bulgarların ifadesi ile bir "Milli Felaket" olmuştur. Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkiler ise Bulgaristan'ın Rusya yerine Türkiye'yi tercih ederek dostluk kurmasından anlaşılacağı üzere, olumlu ancak Bulgarlar açısından endişe verici bir süreci beraberinde getirmiştir. Türkiye'nin açısından bakıldığında ise durum farklıdır. Türkiye, Bulgarlara askeri destek verirken, bu desteği öncesinde toprak vererek pekiştirmiştir. Bu durum, dönemin yöneticilerinin güç arayışları doğrultusunda müttefiklerine bir takım tavizler verdiğini göstermektedir. Şayet savaş kazanılmış olsaydı bu tavizlerin önemsiz sayılacağı düşünülebilir.. Tarihçilerin bu konuda üzerinde durduğu en önemli husus, olayları dönemin şartlarına göre değerlendirmektir. Türkiye'nin, kendi topraklarından doğan Bulgar Devleti'ne karşı kısa zaman aralıklarında farklı politikalar izlemesi, meselelerin daha iyi anlaşılması için doğru bir değerlendirmeyi kolaylaştıracaktır.

Doç. Dr. Ökkeş Narinç tarafından hazırlanmış olan "Birinci Dünya Savaşı'nda Bulgaristan ve Türk-Bulgar İlişkileri (1914-1918)" isimli çalışma, tam da bu anlayışa uygun bir çalışma olarak karşımıza çıkmıştır. Çalışma, 2020 yılında Gece Kitaplığı yayınları tarafından basılarak Türk bilim camiasına kazandırılmıştır.

İçerik

"Birinci Dünya Savaşı'nda Bulgaristan ve Türk-Bulgar İlişkileri (1914-1918)" başlıklı çalışmada, Bulgaristan'ın I. Dünya Savaşı'na katılım sürecinde, Almanya ve Avusturya-Macaristan ile yapılan anlaşmalar ve askeri işbirliği çerçevesinde müttefik devletlerle yürütülen

¹ Öğr. Gör., Kırıkkale Üniversitesi. snramazan@hotmail.com. ORCID: 0000-0003-3974-7796

temaslar ele alınmaktadır. Bu temaslar, Bulgaristan'ın Köstendil'deki Bulgar Harekât Ordu Karargâhı ve Alman Ana Karargâhı arasındaki askeri yazışmalar ve iletişim üzerinden gerçekleştirilmiştir. Kitapta kullanılan belgelerde ise, askeri planlar, sevkiyat, malzeme talepleri ve koordinasyon gibi konulara ait ayrıntılar görülmektedir.

Ayrıca, çalışmada Türk-Bulgar ilişkilerine de değinilmektedir. Türk-Bulgar diplomatik temasları Sofya'daki Türk Elçi ve İstanbul'daki Bulgar Ortaelçi aracılığıyla yürütülmüştür. Askeri temaslar ise İstanbul'daki Bulgar Askeri Ataşe vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir. Türkiye ile ilgili askeri meselelerde ise Bulgaristan, Alman temsilcileri aracılığıyla iletişim kurmayı tercih etmiştir.

Çalışmada genel olarak Bulgaristan'ın savaşa katılım tarihine kadarki süreç, yani 1914 Ocak ayından 1915 Eylül ayına kadar olan zaman dilimi, çeşitli kaynaklar ve arşiv belgeleri üzerinden ele alınmıştır. Bulgaristan Milli Arşivleri'nden temin edilen Alman belgelerinin yanı sıra Bulgarca nüshaları da kullanılmıştır. Metodolojik olarak kronolojik bir düzen takip edilmiş ve devletlerarası ilişkilerin diplomatik, askeri ve ekonomik temaslarının yoğunluğu göz önünde bulundurulmuştur.

Çalışma, 1915 Eylül'den 1918 Eylül-Ekim'e kadar süren müttefikler arası askeri temasları, diplomatik ve askeri yazışmaları içeren belgelerle detaylı bir şekilde ele almaktadır. Bu belgeler arasında askeri malzemelerin nakliyesi ve ikmal işlemleri de yer almaktadır. Ayrıca Bulgaristan'dan Türkiye'ye sağlanan askeri mühimmat ve gıda malları hakkında da belgeler mevcuttur.

Yazar bu çalışmada, Türk birliklerinin Makedonya ve Dobruca'ya sevk edilmesi sürecine dair Bulgar ve Türk yetkililer arasında yapılan görüşmelerden de bahsetmiştir. Bu görüşmelerle ilgili belgelerde, demiryolları üzerinden sevkiyatın planlandığı ve bu iş için müstakil vagon ve trenlerin tayin edildiği belirtilmektedir. Bulgar Harekat Ordu Karargâhı tarafından görevlendirilen askeri hekimlerce askerlerin sağlık muayenesi yapılmış ve uygun olanlar cepheye sevk edilmiştir. Belgelerde demiryolu dışında Sviştov ve Burgaz limanlarından da İstanbul'a malzeme nakliyesi yapıldığına dair bilgiler yer almaktadır. Ayrıca, Bulgar ordusu içerisinde komutanlar ve Bulgar Harekat Ordu Karargâhı arasında gerçekleştirilen yazışmalarda, Alman Ana Karargâhı ile yapılan yazışmalarda net ve seri bir üslup kullanıldığı da belirtilmektedir. Bu belgeler, Türk birliklerinin cepheye gönderilmesi konusunda Bulgaristan ve Almanya arasında çıkan anlaşmazlıklar ve operasyonlara ilişkin detaylı bilgiler içermesi bakımından önem arz etmektedir.

Türk birliklerinin Makedonya ve Dobruca cephesine sevk edilmesi sürecinde Bulgar ve Türk yetkililer arasında yapılan görüşmeler ve yazışmaların ayrıntılı bir şekilde ele alındığı çalışmaya göre; Türk Ana Karargâhı, Türk birliklerinin ihtiyaç duyduğu askeri malzemeleri Bulgar Ana Karargâhı'ndan talep etmiş, ancak Bulgarlar talebi kısmen reddetmiş ve Türk birliklerinin Almanlar tarafından karşılanması gerektiğini belirtmiştir. Türk birlikleri, Bulgar komutası altında görev yapmış ve durumları hakkında hem Bulgar komutanına hem de Türk Ana Karargâhına bilgi vermiştir. Eserde ayrıca Makedonya cephesine gönderilen Türk

birliklerinin Bulgarlar tarafından bir tehdit olarak görüldüğü ve Bulgar Askeri Ataşelerin İstanbul'da Türk siyaseti ve ordusu hakkında bilgiler topladığı belirtilmektedir.

Eserde yer alan belgelerin kronolojik bir uyum içinde itinalı bir şekilde tasnif edildiği ve dipnotlarla belgelerin kim tarafından gönderildiği, kime gönderildiği, hangi tarihte ve nereden gönderildiği ile belgenin amacı hakkında bilgiler verildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca belgelerin çoğunlukla Türk ve Bulgar ilişkileri ile ilgili detaylı bilgiler içerdiği görülmektedir.

Yazar bu eserinde, Bulgaristan'daki Birinci Dünya Savaşı araştırmalarının arşiv belgeleri dışında, Bulgar yazarlar tarafından kaleme alınan eserler ve dönemin aktörlerinin günlükleri gibi diğer kaynaklardan da yoğun bir şekilde istifade etmiştir. Bu eserler genellikle savaş sürecine en yakın tarihlerde yazılmıştır ve döneme tanıklık etmiş kişiler tarafından kaleme alındığı için arşiv belgesi niteliği de taşımaktadır. Bu tür eserler, Bulgaristan'da Birinci Dünya Savaşı hakkında yapılan araştırmaların azlığına rağmen, yeni tarihli kaynaklara ulaşma imkânını artırdığını söylemek doğru olacaktır.

Sonuç

Birinci Dünya Savaşı'nda Bulgaristan ve Türk-Bulgar İlişkileri (1914-1918)" başlıklı bu çalışma, Bulgar kaynaklarına dayanarak titizlikle hazırlanmış kapsamlı bir eserdir. Bu eser, Bulgaristan'ın savaşa giriş sürecinden itibaren Almanya ve Avusturya-Macaristan ile olan askeri işbirliği ve ittifak anlaşmalarını, ve savaş sırasında müttefik devletlerle yürütmüş olduğu askeri, diplomatik ve ekonomik temasları incelemektedir.

Eserde, Bulgaristan'ın savaşa katılımının ardından alınan kararların arşiv belgeleri ışığında değerlendirilmesi, dönemin önemli isimlerine ait günlüklerin ve kimi Bulgar yazarların telif ve tetkik eserlerinin kullanılmış olması, bu çalışmanın güvenilirliğini pekiştirmektedir. Özellikle Alman ve Avusturya-Macaristan temsilcileriyle yapılan yazışmalar ve askeri iletişimler, Bulgaristan'ın savaş stratejilerini ve politikalarını anlamak açısından hayati bir öneme sahiptir.

Eserde, Türk-Bulgar ilişkilerinin özellikle askeri ve diplomatik boyutlarının, savaş dönemindeki işbirliği ve etkileşimlerinin titizlikle üzerinde durulmuştur. Bulgaristan'ın savaş stratejileri ve askeri planları, Almanya ile olan işbirliği ve Türkiye ile ilişkileri, belgeler ve kaynaklar üzerinden objektif bir şekilde analiz edilerek sunulmuştur.

"Birinci Dünya Savaşı'nda Bulgaristan ve Türk-Bulgar İlişkileri (1914-1918)" isimli bu çalışma, söz konusu dönemi çalışan tarihçiler, araştırmacılar ve genel olarak okuyucular için oldukça değerli bir kaynak eser mahiyetindedir.

Kaynakça

Narinç, Ökkeş (2020). *Bulgar Kaynaklarına Göre Birinci Dünya Savaşı'nda Bulgaristan ve Türk- Bulgar İlişkileri*. Gece Kitaplığı Yayınevi. Ankara.